

**Центр
досліджень
визвольного
руху**

Науковий збірник

Український визвольний рух

Зошит 2

**Українсько-польський конфлікт
30–40-ві роки ХХ ст.**

Львів-2003
Видавництво "Мс"

Центр досліджень визвольного руху

Редакційна колегія:

проф. Ярослав Дашкевич, проф. Володимир Косик, проф. Володимир Сергійчук, проф. Юрій Сливка, проф. Володимир Стойко, Володимир В'ятрович, Микола Посівнич, Михайло Романюк.

Відповідальний редактор:

Володимир В'ятрович

Другий збірник із серії «Український визвольний рух» присвячено розглядові українсько-польського конфлікту 1930-1940 рр. Основою збірника стали доповіді, виголошені на конференції «Третій фронт у Західній Україні 1939-1947». Поруч із матеріалами, що висвітлюють перебіг українсько-польського протистояння, у цьому виданні подано документи українського підпілля та аналіз найважливіших українських та польських публікацій на цю тему.

ISBN 966-8461-02-9

Зміст

Від редакції 5

Документи з історії українсько-польських стосунків

Микола Посівнич

Видання Крайової Екзекутиви ОУН 1931 р. 7

Володимир В'ятрович

Брошура референта пропаганди ОУН Закарпатського Краю
Василя Галаса 1945 р. 15

Дослідження українсько-польського конфлікту

Микола Посівнич

Ставлення ОУН до Польщі у міжвоєнний період 40

Олександр Дарованець.

Боротьба Організації Українських Націоналістів проти
асиміляційно-репресивної політики польської влади
щодо українців Волині (1929-1939) 54

Орест Дзюбан.

Українсько-польське протистояння у вересні 1939 року
у тогочасній пресі та споминах очевидців 75

Тарас Гривул

Польський терор проти українського населення
в 1939 та в 1941 рр. 87

Володимир Косик

Польсько-українська трагедія під час Другої світової війни
(1942-1944) 95

Юрій Сливка.

УПА і українсько-польське протистояння 109

Володимир В'ятрович

Спроби українсько-польських переговорів
в роки Другої світової війни 128

Ярослав Дашкевич.

Третій фронт у міжнародній грі в минулому і тепер 139

Дискусії, історіографія, рецензії**Роман Грицьків.**

Польська історіографія українсько-польського збройного конфлікту часів Другої світової війни 150

Ігор Марчук.

Semaszko W. Semaszko E. Ludobojstwo dokonane przez nacionalistow ukrainskich na ludnosci polskiej Wolynia 1939-1945. Warszawa 2000 - 12Т. I. s. 1 - 1000; Т. II. s. 1001-1440 173

Роман Грицьків

Волинь 1943. Боротьба за землю. "І". - Квітень 2003. № 28. - 339 с. 183

Володимир В'ятрович

Волинь і Східна Галичина. 1943-1944. Путівник по польських та українських архівних джерелах. Варшава-Київ, 2003. Т. 1. - 288 с. 191

Інформація про авторів ..... 195**ВІД РЕДАКЦІЇ**

Зацікавленість проблемою українського-польського конфлікту 1930–1940 рр. зникла так само швидко й раптово, як і з'явилась. Якщо кілька місяців тому ця тема жваво обговорювалася на сторінках газет, у радіо- й телепередачах, то сьогодні спостерігаємо цілковиту байдужість до неї, причому як в Україні, так і в Польщі. Це, мабуть, є найкращим свідченням того, що інтерес українців та поляків до цих подій нашого минулого був штучно підігрітий мас-медіа. Але ті, хто порушив це питання, прагнули не встановлення історичної правди, а задоволення певних політичних інтересів. Сам процес “розкрутки” так званої “Волинської проблеми” також стане колись предметом історичних досліджень. Надзвичайно цікаво було спостерігати за реакцією українських істориків і політиків (часом їх було досить важко розрізнити) та широкого загалу на виклик польської сторони, яка виявилася краще підготованою до дискусії, нав'язуваної українцям. Частина українського суспільства зайняла позицію виправдовування: “не ми перші”, “не ми одні”, “а наших також багато побили”. Інша ж, не з'ясувавши суті питання, вирішила взяти на себе “важкий тягар” і готова покаятися у всіх “злочинах” свого народу, у яких його звинувачує польська сторона. При цьому висувався “важливий” геополітичний аргумент: “Польща – наш єдиний шлях до Європи, не сміємо його втратити”. Байдуже, що таким шляхом ми можемо потрапити до Європи як “різуни” та “секерніки”.

У вищих навчальних закладах України (Київ, Острого, Рівне, Луцьк, Львів) відбулася низка конференцій, присвячених цій темі. Проте вже саме формулювання проблеми, винесене в назву більшої частини цих конференцій – “події на Волині 1943 року” – свідчило про те, що українські науковці розвивають свої дослідження в руслі, заданому польськими істориками, обмежуючи українсько-польський конфлікт хронологічно й територіально. На жаль, на цих наукових форумах частіше ставилися питання “хто” та “як”, замість того щоб розглянути найважливіше – “чому”. Окремо слід згадати й суто організаційні моменти, пов'язані з проведенням деяких конференцій. Інформація про них з'являлася вже після їх проведення, до участі в них запрошували вибра-